

RHIFYN 7 - Ionawr / Chwefror 2017

Tudalen 7. Bydd cynllunio gofalus yn helpu i wneud
y defnydd cynaliadwy mwyaf o faw dofednod

SAFLE FFOCWS PENCRAIG, TRELECH

Deall defnydd ymarferol
o GEBV gwahanol o
ran Nodweddion
Carcas.

LLEIHAU'R DEFNYDD O WRTHFIOTIG AR ADEG WYNA

Plas, Llandegfan yn edrych ar
leihau defnydd gwrthfotig
drwy ganolbwyntio ar faeth
a chyflwr mamogiaid.

CYFLWYNIAD

Mae'r ŵyna wedi dechrau yma yn Great Tre-rhew ar ôl i ni gynyddu nifer y mamogiaid magu yn ddiweddar o 900 i 1300 dros y ddwy fferm. Roedd canran sganio'r defaid sydd wedi eu hannog i ŵyna ym mis Ionawr gan ddefnyddio sbwng yn 195%, mamogiaid Chwefror yn 185% ac ŵyn benyw ar 180%, ac mae'r ŵyna yn mynd yn dda hyd yn hyn. Bydd y mamogiaid yn cael eu trin am lyngyr a'u dosio unwaith y flwyddyn wrth eu rhoi i mewn, a chynhelir profion cyfrif wyau ysgarthol a choproantigen ELISA i sicrhau bod y driniaeth yn seiliedig ar dystiolaeth ac rydym yn gwirio ar hyn o bryd am wrthedd anthelmintig yn y ddiadell.

Mae ŵyna yn gynnar yn gweithio i ni, gan ddal marchnad y Pasg a defnyddio porthiant wedi ei dyfu gartref. Trwy bori swêj dros y gaeaf gallwn sicrhau bod gennym borfa yn barod at droi'r mamogiaid a'r ŵyn allan. Rydym yn awr yn edrych ar brotein wedi ei dyfu gartref i ddod yn hollol hunangynhaliol gan ein bod yn ei brynu i mewn ar hyn o bryd i'w falu a'i gymysgu.

Cynhaliwyd diwrnod agored llwyddiannus yma ym mis Rhagfyr yn dangos rheoli coetir ar y fferm. Torrwyd 0.65 hectar o lain gysgodi, gan gynhyrchu 450 metr ciwbig o befrwydden Sitka. Cadwyd 1,000 o byst yn ôl ar gyfer ffensio gyda'r gweddill yn cael ei werthu ymlaen cyn gynted ag y bydd yn ddigon sych i'w gludo lawr i ochr y ffordd.

Roedd yn costio £400 am ddiwrnod o greu estyllod a'r canlyniad oedd toiledau newydd ar gyfer ein hysgubor hynafol (*llarwydd wedi eu torri*), distiau derw, drysau derw newydd i'r tŷ a gwaelod a thrawst ar gyfer gwasg seidr newydd. Y cyfan o bren fyddai wedi cael ei ddefnyddio fel coed tân fel arall. Roedd gwerth un goeden dderw ar ôl ei throi yn estyll dros £2,000. Fe wnaeth argraff arnom, ac rydym eisoes yn bwriadu trefnu i greu estyll eto.

Jim a Kate Beavan, Fferm Great Tre-rhew, Llanwytherin
Safle Arddangos Cyswllt Ffermio

GWASANAETH CYNGHORI

Mae ein Gwasanaeth Cyngori'n darparu amrediad o gyngor cymorthdaledig, annibynnol, cyfrinachol ac wedi'i deilwra ar gyfer busnesau ffermio a choedwigaeth, yn ogystal â busnesau bach a chanolig yn y sector bwyd.

Cyngor un-i-un - wedi'i ariannu hyd at 80%
Cyngor grŵp - wedi'i ariannu hyd at 100%

Ewch i'n gwefan, neu cysylltwch â ni i gael mwy o wybodaeth
<https://businesswales.gov.wales/farmingconnect/cy/gwasanaeth-cyngori>

Ffocws ar y Rhwydwaith Arddangos

Prosiect Safle Ffocws yn Pencraig, Trelech, Sir Gaerfyrddin

"Deall defnydd ymarferol o GEBV gwahanol o ran Nodweddion Carcas"

- Dr Delana Davies: Swyddog gweithredol cyfnewid gwybodaeth - Cyswllt Ffermio

A hwythau eisoes wedi ymsefydlu mewn sectorau amaethyddol eraill, mae Gwerthoedd Bridio Genomig (GEBV) ar gael yn awr ar gyfer yr holl wartheg o darw Limousin ar gyfer ystod o Nodweddion Carcas newydd. Mae GEBV yn mynd â'r EBV (*Gwerthoedd Bridio Tybiedig*) gam ymhellach trwy ddefnyddio gwybodaeth o DNA yr anifail yn ogystal â'r mesuriadau perfformiad arferol.

Mae Thomas a Hannah Price yn cadw buches Limousin o 25 o fuchod ar eu fferm 260 erw ym Mhencraig ynghyd â 500 o famogiaid croes Texel. Canolbwyntiodd y gwaith prosiect ar y gwartheg ar gasglu DNA ffoliglau blew 40 o anifeiliaid, gan gynnwys teirw stoc, buchod yn barod am y tarw, teirw ifanc ar werth a heffrod a gadwyd i fridio arnynt. Yn ogystal â Nodweddion Carcas GEBV, profwyd y samplau DNA hefyd am amrywiadau Myostatin oedd yn cael eu cario i werthuso unrhyw berthynas bosibl rhwng Nodweddion Carcas, Myostatin a Rhwyddineb Lloea.

Crëir tri phrif ganlyniad o gymharu DNA yr anifail unigol ag 'allwedd' sy'n croes-gyfeirio gwybodaeth o'r llinyn DNA gyda gwahanol lefelau o berfformiad yn y lladd-dy:

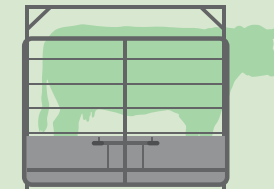
GEBV Oedran hyd eu lladd (dyddiau)

Chwilio am...Werthoedd negyddol uchel (llai o ddyddiau) i anifeiliaid a fydd yn cyrraedd 350kg o bwysau ar y bach yn gyflymach

GEBV Pwysau Carcas (kg)

Chwilio am...Werthoedd positif uchel i anifeiliaid a fydd yn cyrraedd pwysau carcass uwch yn 600 diwrnod oed

Gwerth Adwerthu (mynegai)

Chwilio am...Werthoedd positif uchel i anifeiliaid fydd yn cyrraedd y pwysau lladd yn gyflym a chyda chyfran uchel o'r toriadau carcass o ansawdd uchel

Bydd cymharu'r GEBV a geir gyda'r siart canraddol yn dangos lle mae'r anifail yn sefyll yn y brîd, ac mae gwaith wedi dynodi gwahaniaeth mewn gwerth adwerthu o tua £100-£150 i bob carcass rhwng epil tarw gyda GEBV uchel ac epil tarw gyda GEBV isel.

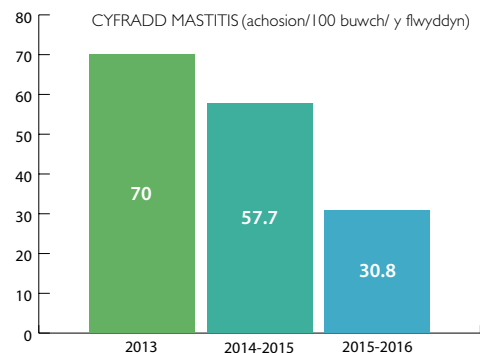
Trwy werthuso genynnau anifail yn gynharach, neu hyd yn oed werthuso ei rieni, gallwn bennu amllder (*a nifer o gopiâu*) o enynnau a all ddylanwadu ar ansawdd y cig, ac felly gwneud penderfyniadau bridio ar sail y wybodaeth honno.

Bydd derbyn technoleg genomig yn rhoi cyfle i ffermwyr pedigri a masnachol fod yn fwy cywir yn eu penderfyniadau bridio, ac yn fwy ymatebol i anghenion a gofynion y farchnad.

Lleihau'r gyfradd o achosion newydd o fastitis clinigol yn lleihau'r defnydd o wrthfotig ac yn helpu fferm laeth i arbed £55,000 y flwyddyn

Mae fferm laeth yng Nghymru yn arbed cyfanswm anhygoel o £55,000 y flwyddyn ar achosion o fastitis clinigol, mewn cymhariaeth â rhai blynyddoedd yn ôl, ar ôl gweithredu Cynllun Rheoli Mastitis Buchod AHDB Dairy, sydd wedi arwain at lai o achosion newydd o'r afiechyd yn y cyfnod llaetha cynnar. Cyflawnwyd hyn trwy wella'r rheolaeth ar fuchod sych a buchod yn lloea ac mae wedi golygu gostyngiad sylweddol yn y defnydd o wrthfotig ar y fferm.

Yn 2013, roedd y gyfradd mastitis clinigol gyffredinol yn Nant Goch, Pen y Bont, Croesoswallt yn 70 achos o 100 o wartheg ar gyfartaledd y flwyddyn ar draws y fuches o 700 o wartheg. Pan weithredwyd y Cynllun Rheoli Mastitis yn 2014-15, roedd mastitis yn costio £117,927 y flwyddyn i'r busnes yn ôl yr amcangyfrif. Ond, erbyn hyn mae'r gyfradd mastitis wedi gostwng o 50% ac mae'r cyfrif celloedd somatig hefyd wedi gostwng yn sylweddol, ac yn 2015-16 roedd y gost wedi lleihau i £62,894.

	2014-2015	2015-2016
Cyfradd mastitis (achosion/ 100 buwch/ y flwyddyn)	57.7	30.8
Cyfanswm y gost*	£117,927	£62,894
Cost/buwch/y flwyddyn	£151.19	£80.63

* Amcangyfrif o gyfanswm y gost wedi ei gyfrifo o ffigyrau penodol i'r fferm am gost achos clinigol o fastitis, gan gynnwys pris y llaeth, cost porthiant a gwrtaith, cost triniaeth, amser yr hwsmon, lleihad yn y cynnyrch llaeth, cyfran o achosion mastitis sy'n ddifrifol, a buchod a werthwyd o'r fuches oherwydd mastitis

Yn y 12 mis yn dod i ben ym Mai 2016, roedd 256 yn llai o achosion o fastitis ar y fferm nag am y 12 mis yn dod i ben Mai 2013, sy'n golygu bod 1,536 yn llai o diwbiau gwrthfotig wedi eu defnyddio, ar gyfartaledd o chwe thiwb i bob achos.

Mae prosiect Safle Ffocws Cyswllt Ffermio wedi parhau'r Cynllun Rheoli Mastitis ar Nant Goch, gyda'r nod o wella iechyd y gader/pwrs a rheoli mastitis yn y fuches a lleihau'r defnydd o wrthfotig. Mae'r milfeddyg Dr James Breen, arbenigwr cydnabyddedig gan y Coleg Brenhinol mewn iechyd a chynhyrchu gwartheg, yn gweithio'n glos gyda milfeddygfa'r fuches ei hun ac yn ddiweddar bu'n siarad mewn digwyddiad ar y cyd gan AHDB Dairy a Chyswllt Ffermio yn Nant Goch.

Dwywedodd: “Mae'r cynnydd rhagorol o ran rheoli mastitis yn Nant Goch yn tynnu sylw at y manteision o weithredu Cynllun Rheoli Mastitis - ac yn yr achos hwn yr effaith clir y mae heintiadau

yn ystod y cyfnod sych yn eu cael yn y llaethiad nesaf. Trwy wneud ychydig o welliannau wedi eu targedu i amgylchedd a rheolaeth y buchod sy'n agos at loeau, mae'r fuches wedi torri cost mastitis sydd wedi gwella lles y gwartheg a'u cynhyrchiant a gostwng y defnydd o wrthfotig ar y fferm yn sylweddol.”

Pan weithredwyd y Cynllun Rheoli Mastitis ar y fferm, dangosodd dadansoddiad o achosion clinigol a data cyfrif celloedd somatig bwysigrwydd heintiadau amgylcheddol yn y fuches, yn deillio yn bennaf o'r cyfnod sych. Mae newidiadau o ran rheolaeth a hwsmonaeth wedi helpu i leihau'r raddfa y mae'r gwartheg yn datblygu mastitis clinigol arni yn ystod 30 diwrnod cyntaf y llaethiad o ddau i dri achos am bob 12 buwch mewn perygl i lai nag un fuwch ym mhob 12 yn dioddef. Yn y 12 mis yn dod i ben ym Mai 2016, 97 o fuchod oedd yn dioddef mastitis clinigol yn y mis cyntaf, mewn cymhariaeth â 247 o Fai 2012-Fai 2013.

“Roedd cyfuniad o newidiadau yn bwysig yn Nant Goch, gan gynnwys rheoli cwbiau i'r buchod agos at loea, rheoli'r buarth lloea a newidiadau i grwpiau o gwmpas amser lloea. Yn ogystal ag amgylchedd y buchod sych, rydym wedi gwella glanweithdra wrth eu sychu i osgoi'r risg o heintiad wrth roi therapi buchod sych, a symud at ddefnyddio seliwr tethi yn unig mewn buchod â chyfrif celloedd somatig isel wrth eu sychu i leihau'r risg o fastitis E. coli yn y llaethiad nesaf.”

Mae mabwysiadu dull dethol o drin buchod sych hefyd wedi bod yn gam pwysig i leihau'r risg o fastitis clinigol mewn buchod newydd loea, yn ogystal â lleihau'r defnydd o wrthfotig, sy'n tanlinellu sut y mae'r diwydiant yn gweithio gyda'r llywodraeth i leihau'r defnydd o wrthfotig ar ffermydd.

Mae Canolfan Cyfnewid Gwybodaeth Cyswllt Ffermio wedi cynhyrchu erthygl dechnegol ar Therapi Dethol i Fuchod Sych. I weld yr erthygl ewch i businesswales.gov.wales/farmingconnect/cylcanolfan-cyfnewid-gwybodaeth

Selective dry cow therapy - what it is and should I use it on my farm?

Dr Ruth Wenfor, IERS, Aberystwyth University

Take home messages:

- Marking dry cow therapy should be considered an acceptable practice. This is in line with the Wales Animal Health and Welfare Framework's recommendation of 'limiting the unnecessary routine use of antibiotics'.
- Selective dry cow therapy is straightforward to implement on farm and will reduce the use of antibiotics.
- If you have a high incidence rate of mastitis in your herd, veterinary advice should be sought.
- Test udders are a useful tool to reduce the likelihood of quarters which are healthy at dry off becoming infected in the dry period and consequently should reduce your mastitis rate in the next lactation without.

The dry period is crucial in the lactation process. It is the period after lactation that allows for the repair of the udder lining and subsequent optimal milk production in the next lactation. Within the repair process, milk secretion starts in the udder lining gets smaller and reduces activity and a keratin plug forms in the udder canal. The dry period is not just used for repair of the udder but also to clear up any mammary infection. Previous cases of clinical or subclinical mastitis can be treated and new infections prevented. Prevention of new infections from environmental bacteria in the dry period is expensive as these can become clinical cases after calving. It now seems clear that there is a risk from bacteria getting into the udder while there is a keratin plug in place. However, the formation of the keratin plug may be delayed, and cows are more susceptible to infection in the next lactation after drying off. Furthermore, in high yielding dairy cattle, milk leakage can occur meaning that the seal is not effectively sealed, these animals are reported to be four times more likely to get an infection.

Blanket dry cow therapy (BDCT) has been a standard method for both treatment and prevention in the dry period. This method uses antibiotics in all quarters of all cows in the herd at drying off. During the dry period, higher doses can be used than when the cow is in milk, and the flow of milk at milking will be many times more. However, for blanket treating the herd with antibiotics, dry cow therapy there will be many problems in the future that are treated with antibiotics when they don't need it. This is considered prophylactic use of antibiotics as a practice should be discouraged. Antiseptical treatments are not designed to prevent mastitis and veterinary medicine and we are running out of options. Therefore, the whole of the agricultural sector needs to do as best as possible to reduce the use of antibiotics in a safe and responsible way. The Wales Animal Health and Welfare Framework. The veterinary needs to start planning what will be done in the future of BDCT and as a practice selective dry cow therapy (SDCT) and use of test udders is considered a sensible alternative. An added financial incentive should also be realised by reduced expenditure on unnecessary antibiotic expenditure.

What is selective dry cow therapy?

SDCT is the treatment of cows with antibiotics based on an assessment of the presence of an intra-mammary infection before drying off - usually determined through udder milk counts. This method can either be administered as the cow or quarter level, though it is likely more easily implemented at the cow level in practice.

What should be done about the cows that don't receive antibiotics and how do we prevent any new infections during the dry period?

Test udders with or without antibiotics are becoming more common in dry cow management, with testing udders being performed over several sessions. Internal udders are infected from the test fluid and act as a barrier to any remaining environmental bacteria. The udder is a place which will stay intact in the test in the are low before dry off and there is no need to worry about the test fluid. When udders are tested, there is no benefit to using antibiotic treatment over the udders alone. Further to this, there are a number of reasons why udders which show signs of the use of test udders in the dry period reduce the prevalence of mastitis in the subsequent lactation. One study reported up to 40% reduction in compared to cows that receive no treatment. Based on this evidence, it seems likely that using test udders, selective dry cow therapy programmes will be easily implemented into common practice to dairy farming in the future, with no associated welfare effects on animal health or welfare.

For testing other udders and/or intra-mammary antibiotics, care must always be taken to follow the manufacturer's guidelines and to minimise the risk of contamination of environmental bacteria into the udder. Udders should always be worn, the udder properly cleaned and hygiene kept to the highest standard. This helps the risk of an intra-mammary infection is increased. The udder containing either the antibiotic or test fluid should only be partially inserted into the teat as demonstrated in Box 1.

Box 1: Correct insertion of antibiotic or test fluid containing antibiotic into the teat - should always be used to minimise bacterial contamination (Diagram from NAGS).

How can I implement SDCT on my farm?

Before implementing this, you and your vet will need to decide on test selection criteria. As previously mentioned, the most common selection tool is SCC. The current advised cut off is 200,000 cells/ml. This should be discussed with your vet who may recommend an alternative based on your individual herd parameters and history. Any cows that have SCC equal to or over this level should receive antibiotic treatment and a test udder and those with less and/or history of clinical mastitis should only receive test.

SDCT programmes that could be designed on-farm. Selection criteria should be chosen to detect the presence of infection at dry off. Each farm should have its own individual requirements and could be designed at whole cow level has previously been recommended. Advice should be followed on how to set up and implement this programme.

Recent research in Canada and the USA has evaluated on-farm culture systems to detect the presence of bacteria in the milk. Although these systems would require a clean 'lab' space on the farm or your vet to culture samples, they do give results quickly and are also more accurate for detecting cows that require SDCT than the SCC selection tool. It is likely that methods such as this will be developed further in the future and become more common on farm.

SDCT programmes that could be designed on-farm. Selection criteria should be chosen to detect the presence of infection at dry off. Each farm should have its own individual requirements and could be designed at whole cow level has previously been recommended. Advice should be followed on how to set up and implement this programme.

Recent research in Canada and the USA has evaluated on-farm culture systems to detect the presence of bacteria in the milk. Although these systems would require a clean 'lab' space on the farm or your vet to culture samples, they do give results quickly and are also more accurate for detecting cows that require SDCT than the SCC selection tool. It is likely that methods such as this will be developed further in the future and become more common on farm.

Digonedd o ddewisiadau i ychwanegu gwerth at goed ar goetiroedd fferm

MAE 'cyfleoedd di-ri' i ychwanegu gwerth at goetiroedd fferm nad ydynt yn cael eu defnyddio i'r eithaf trwy dynnu a thorri coed y gellir wedyn eu gwerthu neu eu defnyddio ar y fferm. Mae adfer lleiniau cysgodi sydd wedi eu hesgeuluso hefyd yn cynnig cyfle i wella rheolaeth ar adnoddau naturiol ar y fferm.

Ar Fferm Skirrid, Llanddewi Ysgyryd, ger Y Fenni, torrwyd 300 tonnall o goed oddi ar floc conwydd 0.65 hectar. Yn ogystal â pherffwydd Sitka o'r llain gysgodi, torrwyd rhai llarwydd a derw ar y fferm, gyda'r nod o greu cynnyrch gwerthfawr i fusnes y fferm o adnodd nad oedd yn cael ei ddefnyddio.

"Mae'r llain gysgodi yn ddarn anarferol o goetir nad yw o fawr o werth gan ei fod wedi cyrraedd diwedd ei oes. Ond, trwy dorri'r coed rydym wedi

ychwanegu gwerth ar y buarth gyda'r coed yr ydym yn eu casglu," dywedodd y Ffermwr Arddangos Jim Beavan.

Torrwyd y befrwydden yn byst ffensio a byrddau Swydd Efrog i'w rhoi ar rai o siediau'r fferm, a thorrwyd y llarwydd yn goed toi i helpu i drwsio ysgubor carreg a defnyddir y derw i wneud gwasg seidr. Bydd gweddill y coed yn cael ei werthu a bydd derw, ffawydd a chriafol yn cael eu plannu ar y safle i ail sefydlu'r llain gysgodi.

Wrth gynllunio lleiniau cysgodi, bydd plannu llwyni a choed gyda'i gilydd yn creu rhagor o haenau i gysgodi rhag y gwynt a byddant yn dod yn effeithiol yn gynt mewn cymhariaeth. Yn ogystal ag ail sefydlu cysgod i gnydau a da byw ar y fferm, gall yr ardaloedd sy'n bodoli fod yn ffynhonnell incwm posibl os defnyddir technegau rheoli fel teneuo.

Wrth symud coed oddi ar ffermydd, mae cynllunio a rheoli gofalus yn allweddol i gael llwyddiant i gael yr incwm mwyaf posibl. Rhaid i'r holl drwyddedau perthnasol fod yn eu lle a rhaid rhoi ystyriaeth i ddulliau cynaeafu a chludo oddi ar y safle diogel, a'r hyn sydd ei angen o'r pren.

Bydd cynllunio gofalus yn helpu i wneud y defnydd cynaliadwy mwyaf o fawr dofednod

Gall baw dofednod gynnig gwrtaith rhagorol ar gyfer glaswelltir a chnydau, ond rhaid targedu'r defnydd a chynllunio i reoli maetholion i sicrhau ei fod yn cael ei ddefnyddio mewn modd cynaliadwy a bod y maetholion yn cael eu defnyddio i'r eithaf ac i gadw'r maetholion a gollir mor isel â phosibl.

Mae tail dofednod yn llawn o Nitrogen (N) a Ffosffad (P) sydd wedi arwain at bryderon am lygru cyrsiau dŵr; yn arbennig mewn ardaloedd gyda nifer fawr o unedau dofednod. Ond, mae ei gyfoeth o ran maetholion yn golygu bod tail dofednod yn cynnig dewis gwahanol deniadol yn lle gwrteithiau wedi eu prynu i mewn. Yn seiliedig ar y dadansoddiad maetholion safonol isod, mae gan dail dofednod werth o ran maetholion o £18.50 y dunnell, lle mae'r Nitrogen ar gael yn werth £5.50, Ffosffad £8 a'r Potash £5.

	DM	Cyfanswm N	N ar gael	P ar gael	K ar gael
leir Dodwy	35%	19kg	9.5kg/t	8.4kg/t	8.6kg/t
Cyw brwylio	60%	30kg	10.5kg/t	15kg/t	10kg/t

"Mae'r cyfan yn ymwneud â lleihau gwastraff a gwneud y mwyaf o'r enillion trwy leihau cyfanswm y gwrtaith a'r porthiant sy'n cael eu prynu i mewn" dywedodd yr arbenigwr glaswelltir annibynnol Chris Duller wrth ffermwyr mewn digwyddiad Cyswllt Ffermio. "Ond mae'n rhaid i chi feddwl am osgoi llygredd a gorgyflenwi systemau glaswellt â maetholion, felly rhaid cael cynllun cynaliadwy a risg isel tymor hir yn ei le."

Dadansoddwch y tail i bennu lefel y maetholion a chymerwch samplau pridd i dargedu caeau lle mae'r mynegai P yn isel ar 0 a 1 neu gnydau sy'n gofyn am lawer o P. Cyfyngwch yr N a chwelir i 60% o gyfanswm gofyn y cnwd a'i ymgorffori yn y ddaear yn gyflym i osgoi colledion posibl.

Bydd Cynllun Rheoli Maetholion yn dynodi ardaloedd sy'n creu risg ar y fferm. Ceisiwch osgoi caeau gyda pH isel, hefyd caeau ar lethr; sofrl moel, tir wedi rhewi'n galed, ardaloedd sy'n dueddol o fod yn llawn dŵr ac unrhyw le sydd o fewn 10 metr i gwrs dŵr.

Mae storio yn bwysig i osgoi colledion maetholion posibl, fel y mae rheoli ardal grwydro'r haid tu allan i'w cytiau i osgoi difrod i'r pridd ac atal dŵr rhag rhedeg oddi arno. Argymhellir newid yr ardaloedd crwydro bob chwech i wyth wythnos er mwyn i'r pridd adfer; a dylid annog yr adar i grwydro ymhellach i atal y maetholion rhag cynyddu gormod yn yr ardal yn union o gwmpas y cytiau.

Prosiect safle ffocws yn y Rhiwlas,Y Bala,RHEOLAETH DDIWASTRAFF

Mae'r cysyniad o reolaeth ddiwastraff (*Lean Management LM*) er yn gymharol newydd yn y sector laeth yn un sydd wedi ei hen sefydlu i lawer yn y diwydiant gweithgynhyrchu gyda Toyota yn enghraifft enwog.Yr amcan trosfwaol yw diddymu ac atal creu gwastraff systematig a gwneud y mwyaf o werth trwy wneud y defnydd gorau o fewnbwn. Mae'r enghreifftiau yn y sector laeth yn cynnwys gwella ffrwythlondeb y fuches, cloffni, mastitis a chyfraddau cyfnawid. Bydd LM yn dynodi'r ffrydiau gwerth (e.e. Dangosyddion Perfformiad Allweddol ffisegol ac ariannol) a chael gwared ar wastraff (lwyth gwaith diangen, mastitis ac ati) ac mae'n eithriadol o werthfawr wrth ganfod gwreiddyn y problemau i gynorthwyo gwelliant parhaus.

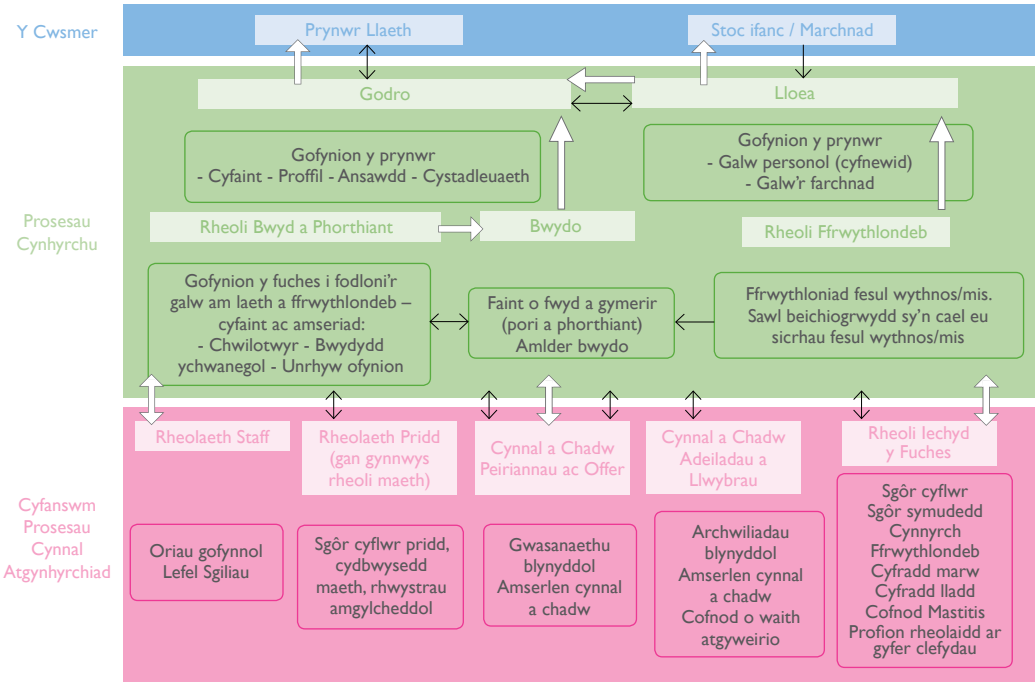
Bydd Andrew Nicholas ymgynghorydd rheolaeth

ddiwastraff cymwys yn gweithio yn glos gyda Sam Carey o'r Rhiwlas, i sefydlu ac ymwreiddio protocolau rheolaeth ddiwastraff a gwella prosesau ymarferol y gall staff y fferm eu dilyn.

Arweiniodd treialu rheolaeth ddiwastraff trwy AHDB a Choleg Reaseheath ar amrywiol ffemrydd treialu mewn enillion gan gynnwys cynnydd yn yr elw net o 1 geiniog y litr i 5, yr oriau i bob buwch wedi gostwng o 21 i 15 awr ac arbedion o 4 ceiniog y litr mewn costau porthiant a dwysfwyd mewn cymhariaeth â blynyddoedd blaenorol.

Bydd prosiect fferm Ffocws Cyswllt Ffermio yn edrych ar sut y gall rheolaeth ddiwastraff helpu Rhiwlas i gynyddu effeithlonrwydd a'r enillion net, gosod targedau y gellir eu cyflawni a datblygu proffesiynoldeb a chysondeb o ran arferion gwaith staff y fferm.

MAP LLIF GWERTH SYML AR GYFER FFERM LAETH

Lleihau'r defnydd o wrthfotig ar adeg ŵyna

gan Kate Hovers BVSc CertSHP MRCVS

SAFLE ARDDANGOS CYSWLLT FFERMIO PLAS, LLANDEGFAN

Mae gordefnyddio a chamddefnyddio gwrthfotig mewn pobl ac anifeiliaid yn bryder gwirioneddol. Gall hybu gwrthedd yn yr heintiau sy'n cael eu trin. Er enghraifft, gwelwyd *E.coli* mewn ŵyn yn y Deyrnas Unedig sydd â gwrthedd i lawer o wrthfotigau.

Ar fferm arddangos Cyswllt Ffermio yn y Plas, Llandegfan ar Ynys Môn, mae Arwyn Jones yn edrych ar leihau faint o wrthfotig a ddefnyddir mewn ŵyn newydd eu geni trwy ganolbwyntio ar faethiad a chyflwr y mamogiaid a glanweithdra'r adeiladau, y defaid a'r bugeiliaid.

Pennir os bydd anifeiliaid yn mynd yn wael neu beidio gan y cydbwysedd rhwng yr heintiad y maent yn ei wynebu a'u diogeliad rhag yr heintiad hwnnw. Bydd rheolaeth dda ar y ddiadell a maethiad y mamogiaid yn helpu'r cydbwysedd hwnnw.

Erbyn hyn mae cyfleusterau golchi dwylo gyda dŵr poeth yn y siediau ŵyna, mae hwn yn faes sy'n cael ei anghofio yn aml a gall afiechyd gynyddu yn gyflym ar ddwylo, dillad ac esgidiau. Pan na ellir golchi dwylo ac wrth ŵyna allan, gellir defnyddio gel diheintio.

Gosodwyd rhai corlannau unigol mewn bloc ar wahân ar gyfer unrhyw famogiaid sy'n erthyly neu yn wael neu ŵyn gwael. Os bydd oen gwael wedi bod mewn corlan ni ddylid ei defnyddio eto nes bydd wedi ei glanhau yn

llwyr, ei golchi a'i diheintio.

Bydd samplau o'r deunydd dan yr anifeiliaid yn y corlannau unigol a'r brif ardal ŵyna yn cael eu cymryd a'u profi am facteria yn ystod yr ŵyna i weld pa facteria all fod yn cynyddu.

Mae Arwyn yn dadansoddi ei borthiant bob amser ac yn seilio ei ddogneau ar hynny. Yn ychwanegol, eleni profwyd gwaed y mamogiaid i edrych ar eu proffil metabolig 2 i 3 wythnos cyn ŵyna. Dangosodd hyn bod y mamogiaid sy'n magu gefeilliaid ychydig yn brin o egni. Byddai'r dwysfwyd yn cael ei gynyddu i 600g y dydd ond roedd yn cael ei gynyddu i 720g yn dilyn yr ymchwiliad hwn.

Mae maethiad yn hanfodol ar gyfer colostrwm o ansawdd da, bydd gwaed yr ŵyn yn cael ei samlo i wirio faint o imiwnoglobwlin o golostrwm sydd ganddynt, sy'n dangos diogeliad rhag afiechyd ac mae'n wiriad heb fod yn ddrud y gall milfeddyg ei wneud.

Trwy fonitro cyflwr y famog a'r oen gall addasiadau gael eu gwneud yn ôl y gofyn gyda'r nod yn y pen draw o leihau'r defnydd o wrthfotig yn y ddiadell. Bydd yr ŵyn hyn wedyn yn cael eu monitro am gynydd pwysau byw dyddiol a'u gwrthedd i lyngyr yn gyson nes byddant yn cael eu gwerthu yn ŵyn tew. Bydd hyn yn rhoi syniad i ni faint o ffactor yw'r colostrwm y mae'n ei gymryd ym mherfformiad yr oen.

CYNLLUNIO RHEOLI MAETHOLION

Canolfan gyfnewid gwybodaeth Cyswllt Ffermio

Mae eich adnoddau tail yn werthfawr. Rhaid iddynt gael eu rheoli yn dda i leihau costau gwrtaith a chyfrannu deunydd organig gwerthfawr sy'n gwella eich priddoedd. Bydd hyn yn dod yn bwysicach os byddwch yn ffermio mewn Parth Perygl Nitradau (NVZ) lle mae cyfyngu ar lygredd nitradau a chadw ansawdd y dŵr yn dda yn flaenoriaeth.

FAINT SYDD GENNYCH?

NITRAM (600KG)

207kg o Nitrogen/bag

TAIL (1 DUNNELL)

(25%DM) yn cynnwys
6kg N, 3.2kg P a 8kg K

SLYRI (1000GAL)

(6%DM) yn cynnwys
11.8kg N, 5.4kg P a 14.5kg K

Ffigyrau o lyfr yw'r rhain ar gyfer cyfanswm y maetholion (nid yw'r NPK i gyd ar gael ar unwaith) a ddaeth o'r Llawlyfr Gwrtaith (RB209): mae'n syniad da dadansoddi eich tail a slyri i gadarnhau'r cynnwys o ran maetholion ac i chi fedru cynllunio i chwalu yn fwy manwl gywir.

FAINT SYDD AR EICH CNWD EI ANGEN?

Bydd angen i chi gyfrifo hyn trwy ystyried:

- eich mynegai pridd a'r argymhellion ar gyfer y cnwd yr ydych yn ei dyfu
- yr adnoddau maeth sydd gennych ar gael ac amseriad y chwalu
- defnyddiwch offer fel meddalwedd **PLANET** a **MANNER NPK** www.planet4farmers.co.uk, y Llawlyfr Gwrtaith (RB209) a gofynnwch am gyngor gan gynghorydd FACTS cymwys sydd yn gallu eich helpu i lunio cynllun rheoli maetholion. Trwy wasanaeth cynghori Cyswllt Ffermio gall ffermwyr gael mynediad at gyllid ar gyfer 80% tuag at Gynllunio Rheoli Maetholion. Gweler ein tudalennau gwe Cyswllt Ffermio yn: <http://gov.wales/topics/environmentcountryside/farmingconnect>

Mae help ar gael i chi os ydych yn ffermio mewn NVZ

– ffoniwch linell gymorth NVZ Cymru **01974 847000** ac edrych ar www.gov.wales

FARMING
connect
cyswllt
FFERMIO

ACADEMI AMAETH AGRI ACADEMY

2017

Rydym yn derbyn ceisiadau ar gyfer yr Academi Amaeth 2017 nawr!

RHAGLEN ARWEINYDDIAETH WLEDIG -

i arweinwyr amaethyddol y dyfodol

RHAGLEN BUSNES AC ARLOESEDD -

i arloeswyr ac entrepreneuriaid y diwydiant ffermio

RHAGLEN YR IFANC -

i'r rhai hynny sydd eisiau datblygu gyrfa gyffrous yn y diwydiant bwyd a ffermio

Am ragor o wybodaeth ac i lawr lwytho copi o'r ffurflen gais, ewch i wefan Cyswllt Ffermio: www.llyw.cymru/cyswlltffermio

DIGWYDDIADAU

DYDDIAD	DIGWYDDIAD	AMSER	LLEOLIAD	CYSWLLT
15/02/17	Gwella goroesiad moch bach	11:00 – 13:00	Ffridd, Lithfaen, Pwllheli, LL53 6NH	Gwawr Llewelyn Hughes 07896 996841 gwawr:hughes@menterabusnes.co.uk
16/02/17	Rheoli ffrwythlondeb – cynyddu cyfraddau beichiogrwydd yn y fuches laeth	11:00 – 14:00	Tyreglwys Farm, Gypsy Lane, Llangennech, Llanelli	Jamie McCoy 07985 379819 jamie.mccoy@menterabusnes.co.uk
21/02/17	Gweithdy Datblygu eich busnes	11:00 – 14:30	Caerfyrddin	Carys Thomas 01970 631402 carys.thomas@menterabusnes.co.uk
01/03/17	Cadw afiechyd ALLAN!	18:30 – 20:30	The Fforest Inn, Presteigne, Powys, LD8 2TN	Gwawr Llewelyn Hughes 07896 996841 gwawr:hughes@menterabusnes.co.uk

CYMORTHFYDD PDP

DYDDIAD	AMSER	LLEOLIAD	CYSWLLT
06/03/17 13/03/17 27/03/17	10:00 – 15:30	Monmouthshire Livestock Market, NP15 2BH	Catherine Smith 07896 996841 catherine.smith@menterabusnes.co.uk
06/03/17 20/03/17	09:00 – 13:00	Welshpool Livestock Sales, SY21 8SR	Gwenan Ellis 07866 547894 gwenan.ellis@menterabusnes.co.uk
07/03/17	09:00 – 17:00	Feathers Royal Hotel, Aberaeron, SA46 0AQ	Eleri Jewell 07985 379887 eleri.jewell@menterabusnes.co.uk
07/03/17 21/03/17	09:00 – 17:00	Gelli Aur College Farm, Golden Grove, Caerfyrddin, SA32 8NJ	Alun Bowen 07896 262736 alun.bowen@menterabusnes.co.uk
13/03/17 20/03/17 27/03/17	09:00 – 17:00	Menter a Busnes, Parc Gwyddoniaeth, Aberystwyth, SY23 3AH	Eleri Jewell 07985 379887 eleri.jewell@menterabusnes.co.uk
14/03/17 21/03/17	15:00 – 19:00	Gwesty'r Bull, Llangefni, Ynys Môn, LL77 7LR	Trystan Siôn 01248 668638 trystan.sion@menterabusnes.co.uk
14/03/17	09:00 – 17:00	Castle Hotel, Aberhonddu, LD3 9DB	Nerys Hammond 07985 379816 nerys.hammond@menterabusnes.co.uk
14/03/17 28/03/17	09:00 – 17:00	Gelli Aur College Farm, Golden Grove, Caerfyrddin, SA32 8NJ	Gareth Griffiths 07772 694112 gareth.griffiths@menterabusnes.co.uk
15/03/17 29/03/17	09:00 – 17:00	FUW, 21 Stryd Fawr, Lampeter, SA48 7BG	Eleri Jewell 07985 379887 eleri.jewell@menterabusnes.co.uk
17/03/17	10:00 – 15:30	Heads of the Valley Training, Y Fenni, NP7 0EB	Catherine Smith 07896 996841 catherine.smith@menterabusnes.co.uk
20/03/17 27/03/17	10:00 – 17:00	Gower Golf Club, 3 Crosses, Abertawe, SA4 3HS	Deian Thomas 07772 694952 deian.thomas@menterabusnes.co.uk
22/03/17	10:00 – 17:00	Coleg Pencoeed College, Pen y Bont ar Ogwr, CF35 5LG	Deian Thomas 07772 694952 deian.thomas@menterabusnes.co.uk